

01 VENNEBJERG MØLLE,

Arkiv reg. no.: 10.05.14

VENNEBJERG SOGN & HERRED

HJØRRING AMT

✕

MATR. NO.:

SYNONYM: DALE MØLLE

KORT SNIT:

FILM/NEG. NO.

EVT. FREDNING: LOKAL

ALMENT IØVRIGT:

✕ - Vennbjerg mølle er opført i 1842 i Bindskov, senere blev den flyttet til Tversted, for saa endelig at finde sin plads i Vennbjerg.

- Da den nuværende møllebygning kom til Vennbjerg blev den opført paa tavten af dens forgænger paa stedet, der netop var reist ved. Den var blevet opført 1859-61 helt i teglsten. Det er fra denne første mølle at navnet: Dale/Dal Mølle stammer.

NUV. EJER:

REGISTRANT:

DATO:

Foto: MADSGREVE

Vennebjerg Mølle står i dag fuldstændig, som da den blev bygget i 1834, efter at Fonden til Vennebjerg Møllens Bevarelse har været i gang med et større restaureringsarbejde

Møllen snurrer igen

Af KURT SØRUD

■ Malerens mere end 150 år gamle mølle ved Lønstrup snurrer igen lystigt, og snart søger den en møller, som bl.a. kan producere mel i solide brune papirsposer.

Malerens mølle er nu ikke en fuldt ud korrekt beskrivelse af ejerskabet. For den kønne hollandske mølle fra 1834 tilhører faktisk i dag Fonden til Vennebjerg Møllens Bevarelse.

Men i ca. 30 år hed møllens ejer Johannes Hofmeister, og den landskendte kunstmaler boede selv i et lille kønt bindingsværkshus ved siden af møllen.

Som kunstinteresserede vil vide, sneg den gamle mølle sig ofte ind på den selvlærte kunstmalers lær-

reder. Nogle gange bare med en enkelt vinge. Andre gange med hele kroppen.

Forærede møllen væk

Kort før sin død i 1992 fik Johannes Hofmeister besøg af sin nabo, gartner Svenning Christensen, som foreslog, at den da helt forfaldne mølle burde restaureres.

»Jeg vil forære dig møllen,« lød malerens rappe

svar. Og sådan blev det. Fonden til Vennebjerg Møllens Bevarelse blev stiftet, og et stort frivilligt arbejde gik i gang. Det lykkedes herunder at skaffe en kvart million kroner til at købe materialer for.

»Desværre nåede Johannes Hofmeister ikke selv at se møllen færdigrestaureret, men jeg er sikker på, at han ville have været tilfreds med resultatet,« siger Svenning Christensen, som er fondens formand.

Står som i 1834

Vennebjerg Mølle står fuldstændig, som da den i 1834 blev rejst på Bindslevkanten. Møllen blev oprindeligt bygget af strandingsgods som en slags samle-sæt.

Derfor var det også forholdsvis nemt i 1934 at pille møllen ned og flytte den til den bakketop, hvor den nu står. Her har den også fungeret som sømærke for fiskerne i Lønstrup.

Til nytår vil fonden annoncere efter en møller, gerne en pensionist, og så skal møllen være åben et par dage om ugen, så folk kan se, hvordan mel blev produceret i gamle dage.

JYLLANDS-POSTEN
20. okt. 1994

^{427.H}
Vennebjerg Mølle:

Møllefonden har de første 10.000 hjemme

Aurion interesseret i at male korn i møllen

Svenning Christensen, Lønstrup - første formand for Vennebjerg-mølle-fonden.

Det ta'r tid

Det vil tage tid, før Vennebjerg Mølle igen har sine vinger og de kører igen. Men man har allerede fået positiv henvendelse fra Aurion-bagerimøllen i Gul-

dager, som VT i april foreslog som fremtid bruger af møllen.

- Bager Jørn Ussing Larsen har været ude at se på møllen i Vennebjerg, han vil gerne hjælpe os og køre mel på møllen. Så må der kunne laves en specialforretning ud af det, det er fint at få aktiver, mener Svenning Christensen.

»Møllens Venner«

Og der er også andre aktiver undervejs:

- Vi vil lave en lokal forening, »Møllens Venner«, siger Svenning. Det er for at få lokal opbakning. Mogens Lorentsen har lovet at få udarbejdet en folder eller et lille hæfte om møllen, som kan deles ud, når vi tegner medlemmer. Vi skal gerne have finansieringsplanen med i denne folder.

Samtidig vil det blive undersøgt, om bogen om møllen kan genoptrykkes, og Peter Hofmeister vil tale med sin far, som jo har

Det har taget lidt tid, men nu er det på plads. »Fonden til Vennebjerg Møllens Bevarelse« er stiftet og de første 10.000 kr. er hjemme. De er givet af den lokale sparekasse, Jelstrup-Lyngby.

Det kan en glad Svenning Christensen fortælle. Ved det første møde i fondens bestyrelse blev han valgt til formand og kasserer - han er også initiativtageren til det hele - og som næstformand fik han Peter Hofmeister, Store Ajstrup, Vidstrup. Den øvrige bestyrelse består af advokat Jørgen Østergaard, som har gjort et stort arbejde for at få fonden godkendt, og chefredaktør Mogens Lorentsen, som i 1981 var med til at skrive en bog om møllen.

Fonden skal nu godkendes i Fondsstyrelsen i København, men det skulle der ikke være nogen problemer i.

Vennebjerg Mølle - endnu vingeløs, men nu er fondet stiftet, der skal gi' den vinger. Den kom til Vennebjerg fra Tversted i 1934.

skænket møllen til fonden, om vi kan låne et af hans oliebilleder af den. Det kunne så trykkes som plakat og også være et salgsemne.

Nøjagtigt overslag

Den godkendelse, man har ventet på for at kunne starte, var udstykningen af møllen fra det matrikelnummer, som Poul Hofmeister ejer. Dette ja er nu kommer fra Landbrugsministeriet.

Det næste, der skal ske, er at man skal samle penge ind. Af de første 70.000 kr., som en sjællandsk møllebygger har anslået at nyt tagpap på møllen og træudskiftning vil koste, har man altså fået skænket 10.000 fra sparekassen.

Nu skal man have møllebyggeren, John Jensen, Nykøbing S., til at give et nøjagtigt overslag over, hvad nye vinger vil koste og hvad det vil løbe op i at få gjort det indvendige funktions-

dygtigt igen.

Det sidste er heldigvis formentlig ikke så kortbart, da Vennebjerg Mølle kørte endnu op i 19150-60erne.

Da vi sidst omtalte Vennebjerg Mølle, skrev vi, at den er den sidste hollandske mølle i kommunen (den næstsidste skulle have været Amdal Mølle ved Ilbro, der i 1982 faldt for byggeriet af en omfartsvej. Det er ikke rigtigt. Der står en mølle til i kommunen - og den lejes endda ud som sommerhus!

Det er i Lønstrup, og møllen ses vidt omkring.

Niels Hjerimitslev i Lønstrup kan fortælle, at den var i drift fra 1852 til 1912, og at en amerikaner senere lod sætte nye vinger på den - for at fejre jul i den!

Niels-Jørgen Tortzen

Udklip af Vendsyssel Tidende

9800 Hjørring, den 2 DEC. 1987
Kildeangivelse uden ansvar

Nu kommer det endelig:

Fond for møllen i Vennebjerg

Vil kunne køre igen for ca. 200.000 kr.

I mindst 13 år har man snakket om et fond for Vennebjerg Mølle. Nu kommer det. Der er taget et lokalt initiativ, og det er allerede regnet ud, at det i første omgang vil koste 200.000 kr. at istandsætte møllen, der er den sidste hollandske mølle i Hjørring Kommune.

- Jeg er kommet forbi Vennebjerg Mølle så mange gange, og det har efterhånden samlet sig i mig, siger gdr. Svenning Christensen, Vilststrupgård, Lønstrup. Han er byrådsmedlem (V) og desuden bl.a. medlem af turistforeningens bestyrelse. Han startede med at køre ind omkring møllen og snakke med maleren Johannes Hofmeister, der i 25 år har ejet møllen, og som bor i møllehuset:

Skænker møllen

- Han var meget interesseret og har allerede skrevet under på, at han skænker møllen til fonden, siger Svenning Christensen. Jeg fik nemlig advokat Jørgen Østergaard til at hjælpe mig med at få udarbejdet vedtægter for fonden, og i mandags skrev Hofmeister under.

Det betyder, at vi har møllen som startkapital, altså et aktiv, så vi behøver ikke at starte med at gå ud og samle f.eks. 50.000 kr. Det eneste, der koster noget fra starten, er at få adskilt møllen og beboelseshuset matrikelmæssigt. Og det klarer vi nok.

Mølleforening?

- Det første, der nu skal ske, er at Vennebjerg Møllens Fond skal registreres som fond i Fondsbestyrelsen, fortsætter Svenning Christensen. Så skal vi begynde at søge forskellige fonde i kreditforeninger, sparekasser osv. og eventuelt lave en forening Vennebjerg Møllens Venner.

Det er i 11. time, der sker noget: vandet er ved at trænge op i gulvet af møllen, så gulvet skal skiftes. Møllevingerne er jo også væk, de begyndte at falde ned under en storm i 1981 og er nu helt borte.

Johannes Hofmeister betødte selv senest en istandsættelse af møllen i 1971.

Køre igen?

- Vi har allerede indhentet tilbud, så vi kan se, hvad det drejer sig om af kapitalbehov. Nyt tagpap og gulv vil koste 70.000 kr., og nye vinger ca. 100.000 kr. Vi havde Danmarks eneste møllebygger, John Jensen, Nykøbing Sjælland, øvre og se på møllen. Han gik den hele igennem og sagde, at møllen er i meget god stand indvendigt, næsten intakt. Så han regner med, at den kan køre igen, når den får vinger på.

Men det er altså ca. 200.000 kr. vi skal rejse.

VT: - Tænker I på en lokal indsamling, så I har den helt rigtige lokale opbakning?

- Vi tænker da på det, men man kan altså endnu ikke melde sig ind i mølleforeningen, for den eksisterer ikke!

Et stort ønske

Svenning Christensen forklarer, at der nu først skal dannes en bestyrelse for fonden, når godkendelsen kommer fra Fondsstyrelsen. Den skal være på tre eller fem. Johannes Hofmeister har bedt om, at hans søn Peter Hofmeister, der bor i Vinstrup ved Hjørring, kan repræsentere ham. Advokat Jørgen Østergaard er også oplagt og redaktør Mogens

Lorentsen, som i 1981 sammen med journalist Leif O. Dahl, nu Århus, skrev en bog om Vennebjerg Mølle. Paragraf 2 i vedtægterne taler om at udbrede kendskabet til møllen.

- Der er et stort ønske herude, at der gøres noget ved møllen. Jeg ved, at både turistforeningen og Foreningen for Bygnings- og Landskabskultur er meget interesseret, slutter Svenning Christensen.

Vigtigt på det sted!

- Det glæder mig meget, det er spændende, og jeg ønsker dem tillykke med arbejdet!

Sådan lyder kommentaren fra lederen af museet i Hjørring Palle Friis, og han fortsætter:

- Jeg synes møllen på det sted er umistelig, det betyder utroligt meget, at den ligger dér i landskabet!

Vi har jo prøvet at få møllen fredet, men rendte panden mod en mur, fordi der ikke var et lokalt initiativ. Det betyder utroligt meget for bevaringen!

Det er rigtigt, at møllen kun har stået på stedet i godt 50 år, men det var ikke ualmindeligt, at man flyttede rundt med vindmøllerne - det var jo mekanosæt! Utroligt præcist lavet og derfor lette at skille og samle. Jo, jeg synes Vennebjerg Mølle er fredningsværdig, og jeg mener også man stadig skal arbejde på at få en fredning igennem.

Den skal bruges!

- Og så er der en ting til: det er vigtigt, at man får møllen brugt på en eller anden måde! Når vingerne er gået til, er det jo, fordi de har stået i den samme stilling

i årevis. Så trænger fugt ind i sprækker og kroge og der går råd i tingene.

VT: - Vi har jo en moderne vindmølle i kommunen, der arbejder med en rigtig vindmølle-produktion, nemlig Aurion-bagerimøllen ved Guldagervej. Måske var det noget at tænke på at male biodynamisk mel?

- En genial idé! Det ville være fint, for det vigtige er, at møllen holdes i gang, så kan den klare sig i årevis.

Palle Friis slutter med at sige, at møllefonden bør kontakte Nationalmuseet for sagkyndig bistand for at være sikker på at gøre det rigtige med den gamle mølle.

Amdal Mølle faldt

Den næstsidste hollandske vindmølle, der var tilbage i Hjørring Kommune, var Amdal Mølle ved Ilbro. Den havde en gang været smukkere end Vennebjerg-møllen,

idet den var spånklædt både på møllekroppen og på hatten. Men den var kun en ruïn, da den i 1982 faldt for omfartsvejen ved Ilbro.

I VT fortalte den 86-årige mølle ejer Alfred Knudsen den 28. marts 1982 om Am-

- Jeg tror der er et stort ønske herude om, at der gøres noget ved møllen, siger initiativtageren til møllefonden, byrådsmedlem og bestyrelsesmedlem i turistforeningen Svenning Christensen.

dal Mølle, som han overtog i 1942. Allerede i 1946 blæste vingerne dog af den og de blev erstattet af en klapsejler på hatten.

Vennebjerg Mølle er bygget i 1842 og stod først i Bindslev, derefter i Tversted, før den i 1934 flyttedes til Vennebjerg.

Niels-Jørgen Tortzen

VENDSYGEL TID.
18. April 1987.

FØRST: Den første Vennebjerg Mølle, som oprindeligt kaldtes Dal eller Dale Mølle, opførtes 1859-61. I 1934 blev den revet ned og erstattet med en træmølle, beklædt med sort tagpap. Den kom fra Tversted.

FØR: Sådan så møllen i Vennebjerg ud til omkring 1981, da den ene af de fire møllevinger faldt helt ned.

NU: Og sådan ser den ud i dag, vingeløs, men endnu med hatten på - og indvendig intakt. Billedet er taget af Axel Søgaard i november 1984.

En maler og hans mølle

Maleren Johannes Hofmeister, Hjørring, har som nævnt købt Vennebjerg mølle med tilhørende landejendom, som han vil lave om til sommerbeboelse. Med købet er møllens bevarelse sikret. Her ses kunstneren og hans hustru med møllen som dekorativ baggrund. For Hofmeister betyder købet opfyldelsen af et længe næret ønske. Læs mere om maleren og hans mølle inde i bladet.

**Gammel hyldest
til Vennebjerg mølle**

I forbindelse med salget af Vennebjerg mølle er der her i bladet fremkommet adskillige indlæg med opfordring til at sikre møllens bevarelse. At det ikke alene er i vor tid, man har blik for møllens skønhed i landskabet, fremgaar bl. a. af følgende linier i en sang, der er forfattet af P. C. Zahle, som var præst i Rubjerg-Maarup i 1879-81 og som i sangen betegner møllen med dens daværende navn: Dale mølle:

*Se Vennebjerg sin tinde
højt løfter imod sky,
mens St. Catrine inde
blandt træer sig dølger bly.
Og Dale mølle maler
med glorien om sin hat,
mens hele egnen taler
om gamle minders skat.*

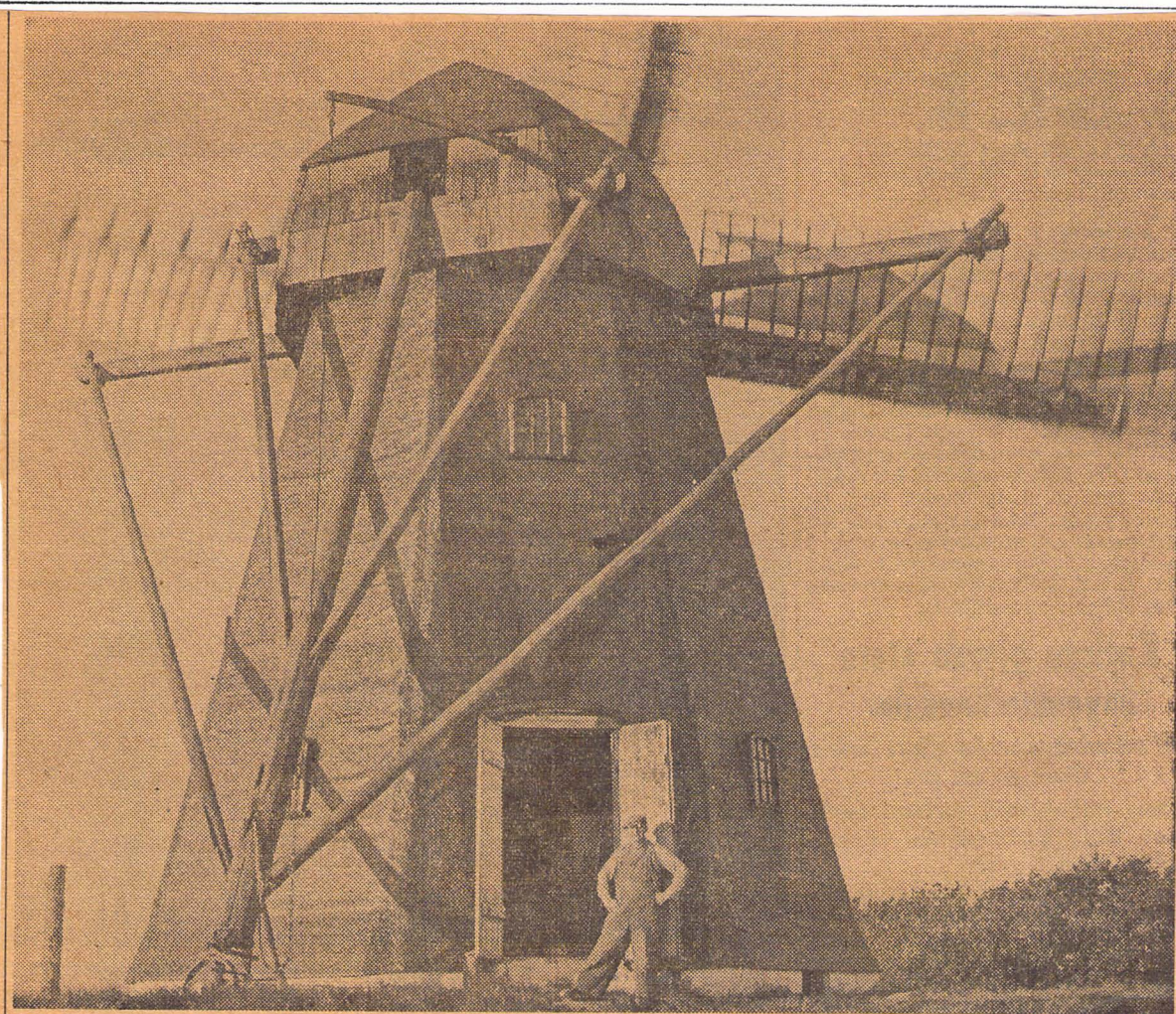
VENDSYGSELS TID.
20. OKT. 1961

Vennebjerg mølle solgt paany — Vennebjerg mølles vinger skal nu ikke dreje rundt mere — i alle tilfælde ikke for at drive møllerimaskiner. Den smukke, gamle mølle, der var den eneste i Vendsyssel, der blev drevet af vinden alene, er inden for den sidste maaned blevet handlet to gange. Endnu er møllens skæbne ikke helt afgjort, men alt tyder paa, at den vil blive rammen om en sommerrestaurant. Handelsmand Jens Larsen, Nørregade, Kaas, der overtog møllen for knap en maaned siden, har videregjort den til portier Svend Sørensen, Hjørring. Handelen er dog gjort afhængig af, om koberen kan opnaa bevilling til at drive sommerrestaurant i møllen.

VENSYSSEL TIDENDE

14.10.1961

Det blæser saa frisk fra sydvest, at møllen paa Vennebjerg bakke for halvt sejl maler hundrede kg paa tolv minutter.

Kun een rigtig vindmølle tilbage i hele Vendsyssel

Vennebjerg mølle har kun en halv snes faste kunder tilbage

Vennebjerg mølle staar som en jordbunden fugl paa bakketoppen med vinger, der fanger den stride blæst fra havet. Deres hvirvlende skygger i den lave eftermiddagssol løber tagfat paa bakkeskraaningene. Fra dens indre kommer de rolige, knirkende lyde af tjæresmurt træ, der griber mod træ. En ti meter lang roterende bjælke aksler kraften, som vingerne vrider ind i møllehatten, ned til kværne og rense-

maskiner i møllens bund. Det lugter godt herinde af nymalet korn og af tjære. Kværnstenen durrer rundt. Lydene og lugtene er blide. Helt ulig dem, der kommer af moderne kraftmaskiner, der fræser rundt med metal i varm olie. En vindmølle er som et gammelt sejlskib.

4—5000 kroner for et sæt vinger

Møllernes tid er forbi. Vennebjerg mølle er den sidste overlevende ægte vindmølle i hele Vendsyssel. I denne del af landet stod engang flere vejrmøller end i nogen landsdele, for nord for Limfjorden var søerne faa og aærne smaa. Endnu paa generalstabskortet fra 1948 kan man se aftegnet adskillige møller, men i de ti aar siden er mange af dem faldet for ild, raaddenskab eller økse.

Dorf mølle har ogsaa faaet lov at staa i sin oprindelige skikkelse, men den har hjælpemotor indenbords.

En stor mølle pyntede paa en lille by. Den var dens vartegn ligesom kirketaarnet. Folk holdt af møllerne. Man var ked af det, naar lynet flækkede byens mølle. Men hvem ville betale reparation og vedligeholdelse? Mølleren kunne ikke. Siden elektriciteten kom, har det været sløjt at drive vindmølle, undtagen i et par aar under krigen. Det koster 4—5000 at udskifte et vingesæt, for det er af pommersk fyr og pitchpine. Hvis man nu mere kan finde en møllebygger, der tør paatage sig opgaven.

Alle vil gerne se møllerne bevaret i landskabet. Men faa vil betale noget til det. Selv den mølle, der blev landskendt gennem Ib Andersens tegning paa tikronesedlen, har det knebet at samle nok tilskud til.

De fleste staar tomme

Langt de fleste møller er forsvundet. Af de, der staar tilbage, er de fleste tomme og ubrugte. Nogle faa bruges stadig til mølteri, men er ikke baseret paa vindkraft alene. Kun een mølle i Vendsyssel gaar regelmæssigt og

kun paa vindkraft, Vennebjerg mølle.

Til den kommer en halv snes faste kunder. De kommer mere af tradition, end fordi det egentligt kan betale sig for dem. Ganske vist er det meget billigt at faa malet paa møllen, det koster kun en krone pr. hundrede kg, men hvis man medregner den tid, det tager at faa kornet bragt og hentet, er der ikke store fordele ved selv at spare en lille kværn. Noget andet er, at det er meget billigere at faa malet sigtemel, end de fleste forestiller sig. Det koster kun otte kr. pr. hundrede kg.

Flere turister end kunder

— De fleste, der kommer her, er turister, fortæller møller Henry Christiansen, Vennebjerg. Navnlig nordmænd og svenskere er dybt interesserede, for de har ikke den slags hjemme. Jeg er ikke glad for, at de gaar herinde, naar møllen arbejder. De kommer i deres sommerkjoler og flagrende gevandter og gaar lige forbi tandhjulene. Et vindpust, og tøjet er i tandhjulet, og det tager flere minutter at standse møllevingerne. Mange møllere har mistet arme og ben i tandhjulene. Man bør arbejde i tætsiddende dragt. Jeg passer selv møllen overalt, og jeg koger selv tjære, faaretalg og anden smørelse til den . . .

Dens tid er forbi

— Jeg ved nok, at møllens tid er ovre, fortsætter møller Christiansen. Der er jo næsten ingen kunder tilbage, og vedligeholdelsesomkostningerne er store. Man kan ikke vedligeholde en ægte vindmølle paa det, man kan tjene ved at male for en halv snes mindre ejendomme. Endnu har jeg kunnet passe den, saa den er blevet godt vedligeholdt. Jeg maler den og renser strandsandet af glidelejet i hatten, tømmer og snedkerer selv, og det er godt nok, men den dag, en storm er haard ved den, har jeg ikke raad til at ordne det. Faar møllen en større skade, kan jeg ikke selv lappe den. Ministeriet har et udvalg, som forleden spurgte mig om, hvor meget jeg kunne formale i en katastrofesituation uden elektrisk kraft og brændstoffer. Beredskabstjenesten er interesseret i, at der stadig staar nogle vindmøller.

Jeg synes, møllen er levende, og jeg holder af den, ligesom man holder af en hest. Men dens tid er forbi, og naar jeg ikke kan magte det mer, hvem vil saa passe den?

Møllerne kortlægges

I møllehuset i Blokhush, opført 1822, grundmuret og straatækt, bor direktør W. Sprechler, søn af den forrige apoteker i Nr. Saltum. Direktør Sprechler er specialist i møller. I aar har han besøgt alle de vendsysselske vindmøller, som fandtes paa generalstabskortet, og taget notater om deres skæbne, tegnet og fotograferet dem til brug for en afhandling paa engelsk om de danske møllers skæbne.

Direktør Sprechlers rapporter om møllerne er ordnet herredsvis. Endnu mangle en del af Dronninglund og Horns herred, der omfatter Læsø og omraadet nord for Frederikshavn.

40—50 møller nedlagt

I Øster Han herred er elleve møller blevet nedlagt i de seneste aar. Tilbage er kun Bratskov mølle i Brovst, som staar uden vinger, men stadig bruges som mølleri, og Oxholm mølle, tom og stille, paa Øland.

Ogsaa i Børglum herred er el-

leve møller blevet revet ned eller nedlagt. Her er kun to arbejdende møller tilbage, Stenvad mølle og Brønderslev bymølle. Møllen paa Børglum bakke vedligeholdes, men bruges ikke.

I Vennebjerg herred findes efter kortet ikke færre end 26 vindmøller, men kun Vennebjerg mølle er udelukkende drevet af vinden. Fire andre møller bruges nu og da med hjælpemotor eller udelukkende med elmotor. Hjørring by har tre møller, Aldershøj, Bredfald og Klokager mølle, af hvilke den sidste er ude af drift. Ogsaa Lørslev mølle er standset, Kærgaard mølle ved Bjergby er omdannet til husmølle.

Atten vandmøller

Af Kjær herreds nitten møller paa generalstabskortet er kun seks tilbage, og af disse er kun een i brug, Vodskov mølle.

Af Hvetbo herreds enogtyve møller arbejder nu kun møllerne i Nr. Saltum, Trudslev og Pandrup nu og da.

To herreder i Vendsyssel havde vandmøller af betydning. Det er Dronninglund og Horns herreder, som havde henholdsvis ti og otte vandmøller samt otte og tolv vindmøller.

Møllerne var noget af det smukkeste byggeri, hvormed mennesker satte præg paa landskabet. Møllernes silhuetter var karakteristiske som kirketaarnenes, og deres vingers drejning gjorde blæsten og himlen endnu mere tydelig over det flade land.

claus

VENDSYSSEL TIDENDE

2. NOV. 1953